

Gegužės 9-oji ir ATLANTO CHARTA

Vilius Bražėnas

Žiniomis telefonu iš JAV, Lietuvos ambasadorius JAV, kalbėdamas FOX TV tinkle, gan stipriai pabrėžęs Sovietų okupacijos

klausimą. Tikiuosi, kad visi mūsų diplomatai naudosis aštriausius ginklus šioje kovoje už tiesą, kurioje civilizuoto pasaulio akys yra nukreiptos į mus.

Iš savo archyvo atkasiau dar vieną patogų ginklą - Atlanto Chartą. Užtikau seną (1990.07.03 TĖVIŠKĖS ŽIBURIUOSE) savo rašinį "Naujos ginkluotės beiškant", kurs aktualus ir šiandien. Todėl pateikiu jo ištraukas:

(...) Ką tik paštu gautas gegužės 22 d. THE WASHINGTON TIMES dienraštis su įžvalgaus analisto Arnoldo Beichmano straipsniu apie sovietines sutartis.

"Yra vienas susitarimas, kuris ligi šiol liko nepaminėtas debatuose apie trijų Baltijos kraštų teisę į nepriklausomybę," - rašo autorius. A. Beichmanas yra ne tik THE WASHINGTON TIMES bendradarbis, bet ir Hoover institucijos mokslininkas-tyrinėtojas. Todėl jo straipsniuose labai dažnai rasi ko nors naujo ar kitų nepastebėto seno. Šį kartą Beichmanas iškelia gan seną klausimą - Atlanto Chartą. Ji paskelbta 1941 m. rugpjūčio 14 d., susitikus prezidentui F.D. Rooseveltui su ministru pirmininku W. Churchilliu karo laive, Atlanto vandenyne(...)

Dabar gi Arnoldas Beichmanas mus apginkluoja konkrečiais Atlanto Chartos duomenimis, jog sovietai yra įsipareigoję ne tik pripažinti Lietuvos nepriklausomybę, bet ir nenaudoti prieš ją jokios blokados(...)

Pasirodo, vos trim mėnesiam praėjus po Hitlerio atsisukimo prieš savo sąjungininką Staliną, 1941 m. rugsėjo 24 d. sovietai formaliai pareiškė taipogi pasisaką už Atlanto Chartą. Nors turėjau miglotą supratimą, jog sovietai buvo kokiu tai būdu įsipareigoję Atlanto Chartos idėjoms, ligi šiol nejaučiau reikalo ieškoti tam patvirtinimo, nes sovietams jokie teisėtumai iš tikrųjų negalioja. Tačiau šiandien, kai Lietuvos laisvės klausimas gal daugiau priklauso nuo Vakarų pasaulio opinijos negu nuo Kremliaus "sąžiningumo", vykdant įsipareigojimus, Atlanto Charta, turint apie ją tikslesnius duomenis, gali būti stiprus ginklas laisvajame pasaulyje.

Nenuostabu, nei Gorbačiovas, nei Vakarai, kuriuos

Charta irgi įpareigoja, Lietuvos byloje nenori ne tik kalbėti, bet ir girdėti apie Atlanto Chartą. Chartoje esama net aštuonių konkrečių pareiškimų. Ir sovietai sako: "Nesiekia jokio išsiplėtimo (aggrandizement), nei teritorinių, nei kitokių. Jie nenori matyti jokių teritorinių pakeitimų, kurie nesutinka su laisvai pareikštais tautų norais". "Tad ką Raudonoji armija daro Baltijos kraštuose?" - klausia A. Beichmanas.

Trečias paragrafas skamba taip: "Jie (pasirašiusieji) gerbia visų tautų (Peoples) teisę pasirinkti valdymosi formą, kurioje jie gyvens; ir jie nori matyti atstatytas suverenias teises ir savivaldą tiems, iš kurių tai buvo jėga atimta". Autorius ir vėl klausia: "Tad ką pagaliau daro Raudonoji armija Baltijos kraštuose?". Jis mano, jog sovietų ambasada turėtų pasiaiškinti dėl Atlanto Chartos įsipareigojimų laužymo. Ketvirtasis Chartos punktas ryšium su sovietine blokada Lietuvai, yra ypač aktualus. Jame sakoma, jog signatarai: "...stengsis (will endeavor), skaitydamiesi su egzistuojančiais įsipareigojimais, gerinti galimybes visų valstybių, didžiųjų ir mažųjų, nugalėtojų ar nugalėtųjų, priėjimą lygiomis sąlygomis pasaulyje prie prekybos ir žaliavų, kurios yra reikalingos jų ekonominei gerovei".

Tad kaip tai suderinti su sovietų brutalia ekonomine blokada ir Vakarų abejingumu tam nusikaltimui? Pagal Atlanto Chartą Vakarai yra įsipareigoję "kištis į vidaus reikalus", kai tai liečia Baltijos kraštus. Sovietų Sąjunga yra įsipareigojusi nesikišti į Baltijos kraštų vidaus reikalus. Tuo metu Chartos pareiškimus formaliai patvirtino ir jiems įsipareigojo dar šie kraštai: Australija, Belgija, Kanada, Čekoslovakija, Graikija, Liuksemburgas, Olandija, Naujoji Zelandija, Norvegija ir Lenkija. Vieni jų buvo okupuoti nacių, kiti sovietų. "Ar jie neturėtų bent jau pasisakyti?" klausia autorius(...)

Beichmanas primena, jog 1988 m. gruodžio 7 d. savo kalboje Jungtinių Tautų susirinkime M. Gorbačiovas iškilmingai panaudojo lotynišką posakį: "Pacta sunt servanda" (Sutarčių turi būti laikomasi). Arnoldas Beichmanas ta mintimi ir baigia savo straipsnį: "Teisingai, p. Gorbačiovai! - 'Pacta sunt servanda'. Tai galioja ir Atlanto Chartai. Baltija yra gera vieta to pradžiai. Gi laikas - dabar".

Tuomi baigiau aną straipsnį. Dabar, atsiliepiant į Maskvos kvietiminį ultimatumą, pravartu ir Maskvai, ir Vakarams, gi ypač ES parlamentui, priminti pasirašiusiųjų pasižadėjimus. Tikėtina, kad apie tai skaitytojai primins už Lietuvos Respublikos užsienio politiką atsakingus pareigūnus ir atstovus ES biurokratijoje.